

TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY
régészeti munkarész

Készült:

Kaposszerdahely-Szena településrendezési eszközök módosítása keretében

KAPOSSZERDAHELY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

megrendelésére

a Virányi Építész Stúdió Kft megbízásából

készítette:

dr. Költő László régész

Kaposvár 2018. április

1. Az örökségvédelmi hatástanulmány tárgya, elkészítésének célja, készítői

1.1. Az örökségvédelmi hatástanulmány (TVH) tárgya:

Kaposszerdahely község 54/2005. (XII. 15.) sz. határozattal és az 5/2005. (XII. 15.) sz. számú rendelettel, valamint Szenna község 50/2009. (IX. 03.) számú határozattal és a 7/2009. (IX. 04.) számú rendelettel elfogadott településrendezési eszközeinek módosításához, az árvízi záportározó létesítéséhez régészeti szakanyag szolgáltatása.

1.2. A tervezett változtatás helyszíne: Kaposszerdahely, Szenna. A tervezéssel érintett terület **Kaposszerdahely és Szenna** községek külterületi részén helyezkedik el. Az 1.4. pontban leírt záportározó maximális vízterülete a kaposszerdahelyi 0198., 0202., 0205. helyrajzi számú utakat, és a 0197/2., 0201/1., 0203/1., 0203/2. helyrajzi számú általános mezőgazdasági területeket, valamint a szennai 0188/10,11,12 (erdő) és 0199. helyrajzi számú mezőgazdasági ingatlant foglalja magába. Kaposszerdahely és Szenna Község Önkormányzatának képviselő testülete az 1.4. pontban megfogalmazott cél elérése érdekében az érintett területeket kiemelt fejlesztési területté nyilvánította.

1.3. A TVH megrendelője: Kaposszerdahely Község Önkormányzata

1.4. A TVH megrendelésének célja:

Kaposszerdahely Község Önkormányzatának képviselő testülete a 106/2017.(XI.29.) sz., és a 107/2017.(XI.29.) sz., valamint **Szen**na Község Önkormányzatának képviselő testülete a 47/2017.(IX.7.) sz. és a 63/2017.(XII.6.) sz. határozatával kezdeményezte a hatályos településrendezési eszközök módosítását úgy, hogy a Szennaberki patakon időszakos záportározó kialakítását biztosító gát létesülhessen.

A 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 3. § (1) a) alapján koncepciót, stratégiát és településrendezési eszközöket kell készíteni, ha jogszabály előírja.

A Kötv. 85/A §-ában meghatározott esetekben a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében, települési örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni.

A Korm R. 71 § (4.) c) szerint más célú hasznosításra vagy telekalakításra irányuló eljárás esetén, ha előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre célszerű döntéselőkészítő örökségvédelmi hatástanulmány készítése.

A Kötv. 85/A. §(1) szerint örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település településfejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Ha a településfejlesztési koncepció készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni.

1.5. Készítette: dr. Költő László régész

Megrendelő a jelen munkát *a szerzői jogról* szóló 1999. évi LXXVI. tv. szerint használhatja csak fel. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása, régészeti lelőhelyre vonatkozó adatok nyilvánosságra hozása, vagy továbbadása csak a szerzők engedélyével, a 13/2015. (III. 11.) MvM rendelet szerint történhet.

1.6. A TVH elkészítése során a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) és a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormány rendelet (Korm R.) előírásait alkalmaztam.

A vizsgálatnál figyelembe vett, a kulturális örökség régészeti vonatkozásait érintő speciális törvények és rendeletek

A kulturális örökség védelmét megalapozó nemzetközi jogszabályok jegyzéke:

- „1954. évi Hágai Egyezmény” (1957. évi 14. törvényerejű rendelet) *a kulturális javak fegyveres összeütközés esetén való védelme tárgyában, Hágában, 1954. évi május hó 14. napján kelt nemzetközi egyezmény, valamint az ahhoz csatolt jegyzőkönyv (a kulturális javak háború idején megszállott területről való kivételének tilalma tárgyában) kihirdetéséről;*
- „a Magyar Köztársaság Kormánya és az Európa Tanács tagállamai között, 1992. január 16-án kelt, Vallettában aláírt, a régészeti örökség védelméről szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről szóló 149/2000 (VIII. 31) Korm. rendelet

Az örökségvédelemmel, régészeti lelőhelyek védelmével kapcsolatos alapvető jogszabályok jegyzéke:

- *A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről* szóló 1997. évi CXL. törvény
- *A kulturális örökség védelméről* szóló 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban Köt.v.)
- *A világörökségről* szóló 2011. évi LXXVII. törvény
- 13/2015. (III. 11.) *a régészeti lelőhely és a műemléki érték nyilvántartásának és védetté nyilvánításának, valamint a régészeti lelőhely és lelet megtalálásának anyagi elismeréséről* szóló MvM rendelet
- *A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról* 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet
- *Az örökségvédelem központi szerveként 2015. január 1-től működő Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ végleges megszüntetését* és beolvadását a 1312/2016. (VI. 13.) Korm. határozat (a továbbiakban Korm. hat.) 1. melléklete 8. b)-d.) pontja 2017. jan. 1-vel mondja ki. Lelőhely nyilvántartási feladatát a 68/2018. (IV. 9.) Korm. r. 3. § (1) c) pontja és a Korm. hat. 1. melléklet 8. d.) pontja alapján a továbbiakban a Miniszterelnökséget vezető miniszter látja el.
- *Az Előzetes régészeti dokumentáció készítésére – 500 milliós értékhatár felett – és az ehhez kapcsolódó próbafeltárás végzésére* 2017. jan. 1.-től a 68/2018. (IV. 9.) Korm. r. 3. § (3) bekezdés alapján a Budavári Ingatlanfejlesztő és Üzemeltető Nonprofit Kft. jogosult. Utóbbi jogosult a helyi építési szabályzat elkészítése során az újonnan beépítésre kijelölt területek terepi vizsgálatára (terepbejárás) is.
- *A régészeti leletek elsődleges leletfeldolgozásáról és muzeális intézménybe történő végleges befogadásáról* szóló 52/2016. (XII. 29.) EMMI rendelet
- *Az örökségvédelmi bírságról* szóló 191/2001. (X. 18.) Korm. r. (a továbbiakban Birs. rendelet)
- *A régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről* szóló 439/2013. (XI. 20.) Korm. r.
- *A muzeális intézményekben folytatható kutatásról* szóló 47/2001 (III. 27.) Korm. r.

Egyéb, a kulturális örökségvédelem területét érintő jogszabályok:

- *A természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény – a természet védelméről, amely a földvárak és halmok (temetkezési helyek) védelméről is rendelkezik ld. 23. §
- *Az épített környezet alakításáról és védelméről* szóló 1997. évi LXXVIII. törvény
- *A bányászatról* szóló 1993. évi XLVIII. törvény
- 93/2012. (V. 10.) Korm. r. *az utak építésének, forgalomba helyezésének és megszüntetésének engedélyezéséről*
- *A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről* szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet
- *A Büntető Törvénykönyvről* szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban Btk.)
- *A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről* szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban Sztv.)
- *Az általános közgazgatási rendtartásról* szóló 2016. évi CL. törvény.

Általános elvek

Magyarország Alaptörvénye Alapvetésének P) cikke alapján a kulturális értékek nemzetünk közös örökségét képezik. A jövő nemzedékek számára történő védelmük és megőrzésük mindannyiunk közös kötelessége, fontos állami feladat. Az Alaptörvény és az ágazati jogszabályok egységesen a helyszíni megőrzés fontosságát helyezik előtérbe, a kulturális örökségvédelem preventív jellegére helyezve a hangsúlyt.

A régészeti lelőhely – részben, mint a környezeti elemek egyike (1995. évi LIII. évi törvény 4. § 1. bekezdése) – a hatályos magyar törvények értelmében általános védelmet élvez. A törvény szelleme és a védelem logikája szerint a régészeti lelőhelyek épségének megőrzését a Köt.v. rendelkezései szerint, az alábbiak alapján kell biztosítani:

A Magyarország határain belül a föld felszínén, a földben, a vizek medrében vagy máshol rejlő vagy onnan előkerülő régészeti lelet állami tulajdon, és a törvény erejénél fogva általános védelem alatt áll (Köt.v. 8. § (1) bekezdése valamint 11. §). A kulturális örökség elemeinek megőrzése és megóvása a nemzet egészének feladata és kötelessége. Tilos a kulturális örökség védett elemeinek veszélyeztetése, megromlása, megsemmisítése, meghamisítása, hamisítása (Köt.v. 4. § (1. bekezdés). Mivel a kulturális örökség védelme köz-

érdek, megvalósítása közreműködési jogosultságot és együttműködési kötelezettséget jelent az állami és önkormányzati szervek, a nemzetiségi szervezetek, az egyházak, a társadalmi és gazdasági szervezetek, valamint az állampolgárok számára (Kötv. 5. § (1) bekezdés).

A kulturális örökség védelme érdekében a köz- és magáncélú fejlesztéseket - így különösen a terület- és településfejlesztés, terület- és településrendezés, környezet-, természet- és tájvédelem és az ezzel kapcsolatos beruházások tervezését – e védelemmel összhangban kell elvégezni (Kötv. 3. §). A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni (Kötv. 10. § (1) bekezdés), illetve a régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük (Kötv. 10. § (2) bekezdés). Az örökségvédelmi jogszabályok ezt az ún. fenntartható használat elvének alkalmazásával biztosítják, és előírják, hogy a lelőhelyek területét olyan mértékben lehet csak igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak (Kötv. 9. §).

Amennyiben a régészeti örökség helyszíni megóvása nem lehetséges, a lehető legnagyobb tudományos alappal, ahogy a tudományos célú kutatások esetében is, fel kell tární, számba kell venni, értékelni kell őket, megőrzésükről gondoskodni kell (Kötv. 4. § (2) bekezdés).

A régészeti elemek vizsgálatát a Kötv.-ben meghatározott – és így a hatástanulmányban alkalmazott – alábbi fogalmi meghatározások alapján végeztük el:

Fenntartható használat (Kötv. 7. § 4.): a védett kulturális örökség olyan módon történő használata - ideértve a kármegelőző és kárcsökkentő tevékenységeket is -, amely nem haladja meg a szakmailag indokolt mértéket és nem vezet az örökség elemeinek állapotromlásához, így biztosítva fennmaradásukat a jelen és jövő nemzedékek számára.

Kulturális örökség elemei (Kötv. 7. § 11.): a régészeti örökség, a hadtörténelmi örökség régészeti módszerekkel kutatható elemei, a műemléki értékek, valamint a kulturális javak.

Próbafeltárás: (Kötv. 7. § 26.): a régészeti érdekű területek régészeti érintettségének megállapítása, a régészeti lelőhelyek állapotának felmérése, jellegének, térbeli kiterjedésének és rétegsorainak megállapítása, a próbafeltárást követő megelőző feltárás esetén a veszélyeztető források és a megelőző feltárás módjának és mértékének meghatározása vagy a lelőhelyek védelmi fokozatának megállapítása és osztályozása céljából végzett régészeti feltárás.

Régészeti emlék (Kötv. 7. § 28.): a régészeti örökség ingatlan eleme.

Régészeti érdekű terület (Kötv. 7. § 29.): valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.

Régészeti lelet (Kötv. 7. § 33.): a régészeti örökség érzékelt, felfedezett, feltárt - jellegénél fogva - ingó eleme, függetlenül attól, hogy eredeti helyéről, összefüggéseiből, állapotából elmozdult, elmozdították-e vagy sem. Nem minősülnek régészeti leletnek a régészeti korú tárgyak.

Régészeti lelőhely (Kötv. 7. § 35.): földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történelmi összefüggéseikben találhatók.

Régészeti megfigyelés (Kötv. 7. § 36.): a beruházás földmunkájának régész által a helyszínen történő folyamatos figyelemmel kísérése, szükség esetén a régészeti bontómunka elvégzése és dokumentálása.

Régészeti örökség (Kötv. 7. § 37.): az emberi létnek a föld felszínén, a föld vagy a vizek felszíne alatt és a természetes vagy mesterséges üregekben 1711 előtt keletkezett érzékelhető nyoma, amely segít megismerni az egyetemes kultúrát, az emberiség történetét, kapcsolatát környezetével, valamint hozzájárul az ország területén élt népek és a nemzet történelmének rekonstruálásához, igazolja, bemutatja, alátámasztja népünk eredetét és fejlődését, továbbá amellyel kapcsolatos információszerzés fő forrásai a feltárás és egyéb kutatási módszerek.

Régészeti védőövezet (Kötv. 7. § 38.): A védetté nyilvánított régészeti lelőhely környezete, amely biztosítja annak fenntarthatóságát, megközelíthetőségét, tájképi védelmét.

Védett örökségi elem (Kötv. 7. § 46.): Az e törvény erejénél fogva védelem alatt álló, illetve miniszteri rendelettel vagy hatósági eljárás során védetté nyilvánított kulturális örökségi elem.

A régészeti örökség védelme kiterjed (Kötv. 7A és 8. §):

7/A. § A régészeti örökség védelme kiterjed a régészeti örökség felkutatására, értékelésére, számbavételére, nyilvántartására, megőrzésére, a régészeti lelőhelyek védetté nyilvánítására.

8. § (1) A Magyarország határain belül a föld felszínén, a földben, a vizek medrében vagy máshol rejlő vagy onnan előkerülő régészeti lelet állami tulajdon, és e törvény erejénél fogva védelem alatt áll.

(2) A közgyűjteményben kulturális javakként elhelyezett régészeti leletek tulajdonjogáról az állam nevében a miniszter lemondhat régészeti gyűjtőkörrel rendelkező, nem állami fenntartású múzeumok tulajdonosai javára.

(3) A régészeti lelet kereskedelmi forgalomba nem hozható.

Általános védelem (Kötv. 11. §): A nyilvántartott régészeti lelőhelyek e törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak.

Védetté nyilvánított régészeti lelőhely (Kötv. 12–16. §): Az ország és annak régiói kiemelkedő történeti és kulturális jelentőségű régészeti lelőhelyeit jogszabályban kell védetté nyilvánítani (12. §).

A 68/2018. (IV. 9.) Korm. r. 21. § (1) alapján, a nyilvántartott régészeti lelőhelyen állapotromlással járó tevékenység csak a Kötv. és e rendelet alapján, valamint az e rendeletben meghatározott engedéllyel végezhető. A (2) bekezdés szerint a nyilvántartott régészeti lelőhely állapotromlásának minősül a réteg vagy rétegsor átvágása, a történeti összefüggés megszüntetése, a régészeti leletek eredeti helyükről történő elmozdítása régészeti feltárás nélkül. A (3) bekezdés alapján a földmunkával járó beruházással el kell kerülni a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyet, a nyilvántartott tájképi jelentőségű régészeti lelőhelyet és az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emléket.

(4) A lelőhely állapotváltozásával járó régészeti feltárás esetén előnyben kell részesíteni az eredeti rétegsort és történeti összefüggést tartalmazó lelőhelyrész megtartását.

A 68/2018. (IV. 9.) Korm. r. 53. § alapján a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyen a hatóság örökségvédelmi engedélye szükséges a következő – más hatóság (örökségvédelmi szakhatóság hozzájárulásával kiadott) engedélyéhez nem kötött – tevékenységekhez: minden 30 centiméter mélységet meghaladó földmunka, tereprendezés, depó, feltöltés, töltés létesítése, illetve régészeti emlék megóvási, konzerválási munkálatai. Az engedélykérelemhez mellékelni kell: a tervezett tevékenység pontos helyszínének leírását annak földrajzi kiterjedésével, illetve helyszínrajzot (EOV vagy WGS84 földrajzi koordinátákat tartalmazó térképet), a tervezett tevékenység megnevezését, leírását, valamint a tevékenységgel érintett ingatlannal rendelkezni jogosult hozzájáruló nyilatkozatát.

A hatóság döntéséhez kiemelten védett régészeti lelőhely esetén örökségvédelmi hatástanulmány készítését írhatja elő.

A hatóság az engedélyt megtagadja, ha a tervezett tevékenység következtében a lelőhely megsemmisülne, vagy részleges állapotromlása következne be.

2. Régészeti értékvizsgálat, lelőhely-diagnosztikai vizsgálatok

2.1. Az értékvizsgálat során alkalmazott módszerek

A TVH-hoz kapcsolódó régészeti adatgyűjtés a közhiteles lelőhely-nyilvántartás adatai, az illetékes Rippl-Rónai Megyei Hatókörű Városi Múzeum szakmai adatbázisában és adattárában fellelhető adatok felhasználása, szakirodalmi kutatás alapján, valamint a változtatásokkal érintett helyszín terepbejárásával készült.

2.2. Az érintett örökségi elemek számbavétele, állapotának ismertetése

2.2.1. Adattári, szakirodalmi, térképészeti adatgyűjtés

A TVH-hoz kapcsolódó régészeti adatgyűjtés a közhiteles lelőhely-nyilvántartás adatai, az illetékes Rippl-Rónai Megyei Hatókörű Városi Múzeum (továbbiakban: Rippl-Rónai Múzeum) szakmai adatbázisában és adattárában fellelhető adatok, valamint szakirodalmi kutatás alapján készült. A település régészeti múltjára vonatkozó adatok a Rippl-Rónai Múzeum Régészeti Adattárában, Szennára vonatkozóan a IV/64, Kaposzszerdahelyre vonatkozólag a IV/33 tételszám alatt, illetve a Kulturális Örökségvédelemért Felelős helyettes Államtitkárság (KÖHÁT) adatbázisában lelhetők fel. Ez utóbbi nyilvántartásában Szenna közigazgatási területén 16 tétel, Kaposzszerdahelyen 2 tétel szerepel, mint azonosított régészeti lelőhely. Ezek tanúsága szerint Szenna és Kaposzszerdahely község közigazgatási területén kiemelten védett régészeti lelőhely, illetve terület nem található.

Irodalom:

Somogy megye kézikönyve, SZÜV-CEBA kiadó, Bp. 1998., 2004.

Somogy megye földrajzi nevei. Budapest 1974. (Tud. Irányító: Végh József)

Reiszig Ede: Somogy vármegye községei. In: Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai (Somogy Vármegye). In: Csánki Dezső: Somogy vármegye. Magyarország vármegyéi és városai. (Budapest, 1914.) - ARCANUM

Szenna község honlapja (<http://www.szenna.hu/>)

2.2.2. Régészeti terepbejárás

A kapcsolódó terepbejárást 2018. április 20-án végeztem el. Mivel a tervezett árvízvédelmi vésztározó Szenna külterületén érinthet ismert régészeti lelőhelyet, szemlémet erre a területre koncentráltam.

A munkám során 1 navigációs GPS készülékkel és 1 digitális fényképezőgéppel rögzítettem az adatokat. (Ld. a térképi és képes mellékleteket.) A változtatási szándékok egy ismert régészeti lelőhelyet (nysz.: 46751) érinthetnek melynek jelentős része pillanatnyilag szántó művelésű. Jó időjárási viszonyok között, víztől nyomott magasra sarjadt búzavetésben valójában nem lehetett megfigyelést végezni. A lelőhely

azon része, mely az árvízvédelmi tó kialakítása során érintett lehet, Szenna közigazgatási területén a jelenlegi szennai 0199. hrsz-ú terület déli részén, a 0292/1 hrsz-ú szántó, és a 0293 hrsz-ú út által határolt háromszögben található.

Az érintett régészeti lelőhelyet a 0293 hrsz-ú út mellett közvetlenül bozótos, füves rész, távolabb pedig az út mindkét oldalán magasra sarjadt búzavetés fedte. A 0199. hrsz-ú területre eső része ezen kívül erősen víznyomásos is, e miatt kutathatatlan volt.

3. Az értékvizsgálat eredményének összefoglalása

3.1.

A terület vizsgálata:

Földrajzi környezet:

Szenna földrajzilag a Zselic része, Kaposvártól 8 km-re délnyugatra kerül el a Deregélyi-patak mentén. A lakott területet nyugatról a Deák-hegy, a Cseberki-domb, a Nyúl-hegy, keletről pedig a Buksai-domb, a Lázi-hegy a Csendes-sűrű, és a Kincses-mező övezik. A község határának döntő része a Zselici Tájvédelmi Körzetbe tartozik, melynek területe 70%-ban erdősült. Gazdag növény-és állatvilággal büszkélkedhetik. Őshonos fafajták az ezüst hárs, a bükk, a gyertyán, a kocsánytalan tölgy, a cser, az éger és a kőris. Sok gyógynövény és védett virág él ezen a területen. Vadak közül az őz, a szarvas, a vaddisznó, valamint a fácán a leggyakoribb. A községben főleg állattenyésztéssel és földműveléssel foglalkoztak. A sok domb miatt a területen a szőlő-és gyümölcsstermesztés volt a jellemző. A 19. században terjedt el az istállózó állattartás, ekkor a szarvasmarha tenyésztésre tolódtott a hangsúly. A megnövekedett lakosság száma miatt a 18. század elején nagyobb arányú erdőirtás indult meg.

A záportározót a Szenna és Kaposszerdahely határán folyó Szennaberki patak széles völgyében alakítják ki. A patak völgy Kaposszerdahelyhez közeli részén, (Kaposszerdahely: 0198., 0201/1., 0202. és 0203/1 hrsz-ok; Szenna: 0199/2., 3., 4. hrsz.) épül a zárógát és zsilip, valamint a levezető csatorna. Déli részét természetes határként a rétegvonalak alkotják. Ezen a részen a 0293 hrsz-ú út egy korlát nélküli földhídon keresztezi a Berki patakot, ahol a keleti parton húzódó, északi irányú (hrsz.: 0192) dülő útba csatlakozik. A patak Ny-i oldalán szántó található, keleti partját pedig erdős, bozótos terület követi. A 0199. és a 0291/2 helyrajzi számú területek (és valószínűleg a valószínűsíthető elöntési magasság) határán egy dülő út (hrsz. 0193.) húzódik. Legnagyobb elöntéskor a tervek szerint a híddal szemben lévő erdőterületek egy része is elöntés alá kerül.

A település története:

A település régészeti múltjára vonatkozó adatok a Rippl-Rónai Múzeum Régészeti Adattárában, a IV/64 tételszám alatt található. Ezek szerint már újkőkori, rézkori, bronzkori, Árpád-kori, közép-és későközépkori települések is lehettek a község mai közigazgatási területén.

A község nevét először 1252-ben a szentbenedeki monostor alapításáról szóló okiratban találhatjuk meg. Ezen a helyen a 11-12. században királyi udvarház állhatott. Lakóinak egy része valószínűleg a királyi kanászok leszármazottja, és azoké a szlávoké, akiket a pannonhalmi apátság költöztetett ide a 13. században. Szenna nevét 1443-ban Zana, 1446-ban Zenna formában jegyezték. Ekkor a kaposvári várhoz tartozott. 1448-ban az Osztopáni Perneszi család birtoka. A XV. század második felében a Laki Thúz családé volt. 1484-ben Corvin János nyerte adományul, azonban csak hosszas pereskedés után 1500-ban erősítette meg birtokában Enyingi Török Imrével együtt II. Ulászló. Később több földbirtokos tulajdonába került, mint például a Méreyek, Pernesziek Koroknyak. 1715-től a II. világháború végéig az Eszterházy családé volt a környező erdővel és szántófölddel. Az akkori összeírásban 18 háztartás szerepelt. Egy 1542-es összeírás szerint már volt tanító a községben. A reformáció terjedésével a falu lakosai először evangélikusok voltak, majd 1626-ban csatlakoztak a reformátusokhoz. Ettől az időtől kezdve Patcával együtt Szenna lelkeszt tartó hely. Ebből a korból való első imaházuk, mint orációsház torony nélküli, zsuppfedeles épület. Ehelyett építették első templomukat 1694-ben. Az 1770-es években készített felmérések tanúsága szerint a szennai református iskolát 1763-ban alapították. Ekkor már magyar nyelven tanította az írást és olvasást Aradi Mihály 15-20 gyermeknek. A jelenlegi református templom 1785-ben épült.

A községhez tartozott: Denna(-puszta), mely eredetileg somogyi várföld volt. 1268-ban egy részét Lőrincz nádor, somogyi főispán, a hetesi nemeseknek ítélte oda, amit IV. László király 1274-ben megerősített. Az 1332-37. évi pápai tizedjegyzék plébániáját is említi. 1460-ban Kaposújvárhoz tartozott. - Ótelek(-puszta), Illyemindszenti János birtokát 1421-ben a Tamási Vajdafiak kapták adományul. Egy 1703 előtti összeírás szerint a Koroknay családé volt. 1726-ban már a herceg Esterházy-féle hitbizományhoz tartozott.

- Kaposszerdahely- (azelőtt Szerdahely-) puszta. A Győr-nemzetség ősi birtoka, amiről a nemzetség egyik ága nevét is vette. A birtokot 1245-ben Ders kapta. Utóda, Miklós, 1335-ben pálos rendi kolostort alapított, Szent László tiszteletére. 1346-ban Szerdahelyi Miklósnak jutott. Ugyanekkor említik a Szent Szűz tiszteletére szentelt templomát. Az 1332-1337. évi pápai tizedjegyzékben plébániáját is említik. 1489-ben Szerdahely, másként Péterfalva, Szerdahelyi Istváné. Az 1443-1453. években részben Kaposújvár tartozéka. Az 1550. évi adólajstromban „Dersszerdahely” alakban fordul elő. Az 1565-66. évi török kincstári adóösszeírásban csak 2 házzal szerepel. 1571-ben 8 házat írták össze. 1715-ben gróf Esterházy Józsefé lett, 1726-ban a Lengyel és a Mérey családoké volt. Később a Svastits, a Kacs Kovics és a Horváth családoké lett, majd Felső-Eőri Nagy Ferencz birtokába került.

3.2: Régészeti értékek

3.2.1. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek

Az eddigi vizsgálatok eredményeként Szenna település területéről ismert 16 nyilvántartott, helyileg is azonosítható régészeti lelőhely a község külterületén helyezkedik el. Közülük egyet, a 46751 nyilvántartási számú lelőhelyet érinti a településrendezési eszközök módosítása. A lelőhelyen a legutóbb elvégzett régészeti terepbejárások alapján főként újkőkori és feltehetően bronzkori településnyomok ismertek.

Mivel a tervezéssel, illetve módosítással érintett terület a kaposszerdahelyi lelőhelyeket nem érinti, jelen tanulmányban ezekkel nem foglalkozom.

Szenna község régészeti lelőhelyei

a Kulturális Örökségvédelemért Felelős helyettes Államtitkárság (KÖHÁT) adatbázisának adatai alapján

Sorszám	Nyilvántartási azonosító	Lelőhely neve	Régészeti jelenség (lelőhely jellege)	Érintett helyrajzi számok (Szenna)
6*	47622 (Bárdudvarnok 6)	Lipótfá, Feneketlen kút	Újkőkori, rézkori, középkori, település nyomai	0565
1	46718	Denna, Szentegyháztető	Árpád-kori, késő középkori templom és település nyomai	0565, 0567
2	46726	Lázi-hegy	Őskori, középkori település nyomai	187, 188, 189, 190, 192, 193, 0243, 191/1, 191/2, 0251, 186
3	46734	Siposhegy	Újkőkori település nyomai	0235, 0236, 0262/2, 0234, 0252/2
4	46736	Szállás	Újkőkori település nyomai	0224
5	46737	Kincses-dűlő	Újkőkori, bronz kori település nyomai	0273, 0280
6	46738	Fekete-hegy	Újkőkori település nyomai	0213, 0211/1
7	46739	Kincses	Újkőkori, rézkori település nyomai	0213, 0293, 0290, 0220
8	46751	Imróláz	Újkőkori, bronzkori település nyomai	0292, 0293, 0294, 0291, 0199

9	46755	Kiskúti-dűlő	Bronzkori település nyomai	0366, 0269/7, 0354
11	46760	Horgasföld	Őskori település nyomai	0273
12	46773	Kiskúti-dűlő II.	Rézkori, középkori település nyomai	0272, 0273, 0269/1, 0269/4, 0269/5, 0269/6, 0269/7, 0269/3, 0269/8
13	47623	Dennai templom	Bronzkori település nyomai, középkori templom és temető	0567, 0571, 0570, 0572, 0574, 0573, 0575, 0569
14	49330	Rohaszliki-dűlő	Újkőkori, középkori település nyomai	0269/1, 0269/4, 0269/5, 0269/6, 0269/7, 0269/3
15	46779	Zsidórét	Kora újkori éremlelet	0430/18, 238, 249/39, 236, 237, 25/1, 25/2, 26, 202, 203, 24, 206/5, 206/4, 205/1, 204, 208, 14, 15/1, 15/2, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 12, 11, 13, 249/41, 218, 217, 216, 214, 215, 219, 212, 211, 210, 213, 209, 207, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 223, 222, 225, 224, 226, 221, 220
16	Zsidórét	Lipótfá - Feneketlen erdő	Bronzkori, vaskori település nyomok	0565, 0556, 0557, 0562

3.2.2. Régészeti érdekű területek

A Kötv. 7. § 29. értelmében régészeti érdekű terület valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.

Jelen vizsgálat szempontjából régészeti érdekű területnek kell tekinteni azokat a jelenleg fedett területeket, amelyek az ismert régészeti lelőhely közvetlen szomszédságában, az elárasztandó terület magasabban fekvő részein vannak.

III. VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK

Kaposszerdahely és Szenna község önkormányzata az érvényes településrendezési eszközökhöz képest változtatási szándékot jelzett, jelen hatástanulmány tehát csupán a változtatásokkal érintett településrész régészeti jellegű érintettségével foglalkozik.

Az érvényes településrendezési eszközökben szereplő elképzelésekhez képest az 1.2. pontban felsorolt földrésztleteken földmunkával is járó művelési ág, illetve funkcióváltás történik.

IV. A FEJLESZTÉSI, ILLETVE RÉGÉSZETI TERÜLETEKRE VONATKOZÓ ÁLTALÁNOS HATÁSOK

A szántókon, mezőgazdasági területeken lévő nyilvántartott lelőhelyeket a folyamatos művelés fokozatosan rombolja, a tervezett fejlesztés további veszélyforrásokat jelenthet.

Általánosságban a nyilvántartott lelőhelyeken lehetőleg el kell kerülni a földmunkával járó fejlesztéseket. Amennyiben ez nem lehetséges, a nyilvántartott lelőhelyeket előzetesen fel kell tární.

V. ÖSSZEFOGLALÁS, JAVASLATOK

Az adatgyűjtés eredményei az alábbiakban foglalhatók össze:

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek a törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak [2001. évi LXIV. tv. 63. § (2) bekezdés a) és (4) bekezdés a) pontjai.]

A régészeti lelőhelyek, régészeti érdekeltsgű területek vonatkozásában az 1.6. pontban felsorolt törvények illetve rendeletek megfelelő rendelkezéseit kell alkalmazni.

A jelenleg hatályos jogszabályok szerint az érintett területen a régészeti feladatellátásra a Rippl-Rónai Megyei Hatókörű Városi Múzeum (7400 Kaposvár, Fő u. 10.; e-mail: titkarsag@smmi.hu) jogosult. Régészeti ügyekben szakhatóságként a Somogy megyei Kormányhivatal Kaposvári Járási Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály (7400 Kaposvár, Nagy Imre tér 1.) az illetékes.

A Kulturális Örökségvédelemért Felelős Helyettes Államtitkárság (KÖHÁT) adatbázisában nyilvántartott lelőhelyek közül egy lelőhelyet (ny.sz.: 46751) érint a hatástanulmányban vizsgált változtatási szándék. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll. A kivitelezés előtt javasolt a lelőhely időszakos elárasztással érintett részének szondázása, melyről a területileg illetékes kaposvári Rippl-Rónai Múzeummal kell megállapodni. A tevékenység, azaz a *próbafeltárás* a Ktv. 21.§. és 22.§ (3) alapján hajtható végre. Régészeti lelőhelyen minden 30 cm mélységet meghaladó földmunka, tereprendezés, depó, feltöltés, töltés létesítése elkerülendő, illetve a 68/2018. (IV. 9.) Korm. r. 53. § (1) szerint a hatóság örökségvédelmi engedélyre szükséges.

A zárógát és zsilip, valamint a levezető csatorna tervezett építési területén (Kaposzserdahely: 0198., 0201/1., 0202. és 0203/1 hrsz-ok; Szenna: 0199/2., 3., 4. hrsz.) nem ismerünk régészeti lelőhelyet. Azonban ha az építés közben régészeti jelenségek, leletek kerülnek elő, a munka leállításával egy időben haladéktalanul értesíteni kell a területileg illetékes kaposvári Rippl-Rónai Megyei Hatókörű Városi Múzeumot, hogy az esedékessé váló leletmentést elvégezhessek.

Kaposvár, 2018. április 26.

dr. Költő László

MELLÉKLETEK

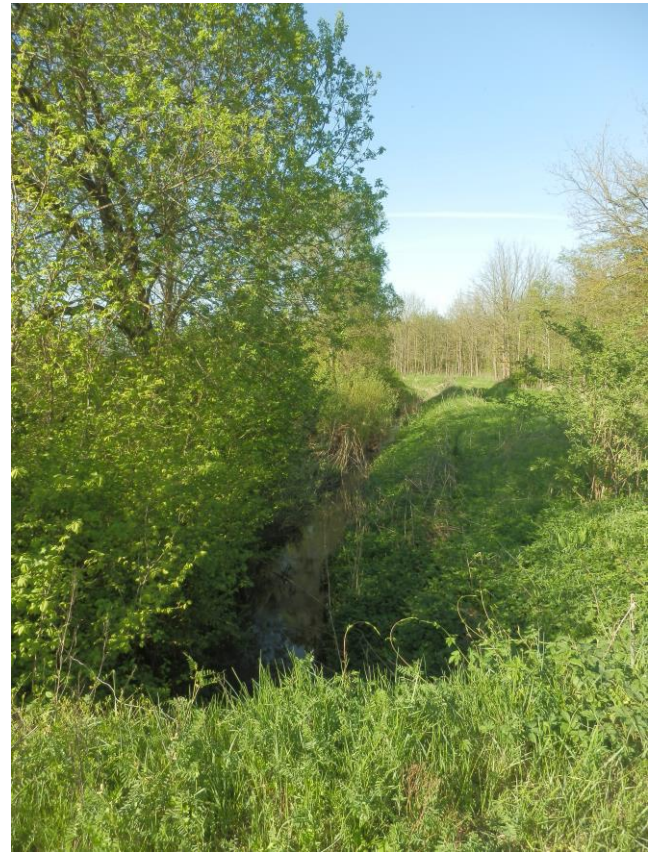
A berki patak hídjához vezető (0293 hrsz-ú) út

Az időszakosan elöntés alá kerülő terület., Bal oldalon a 0193. hrsz-ú dűlőút.

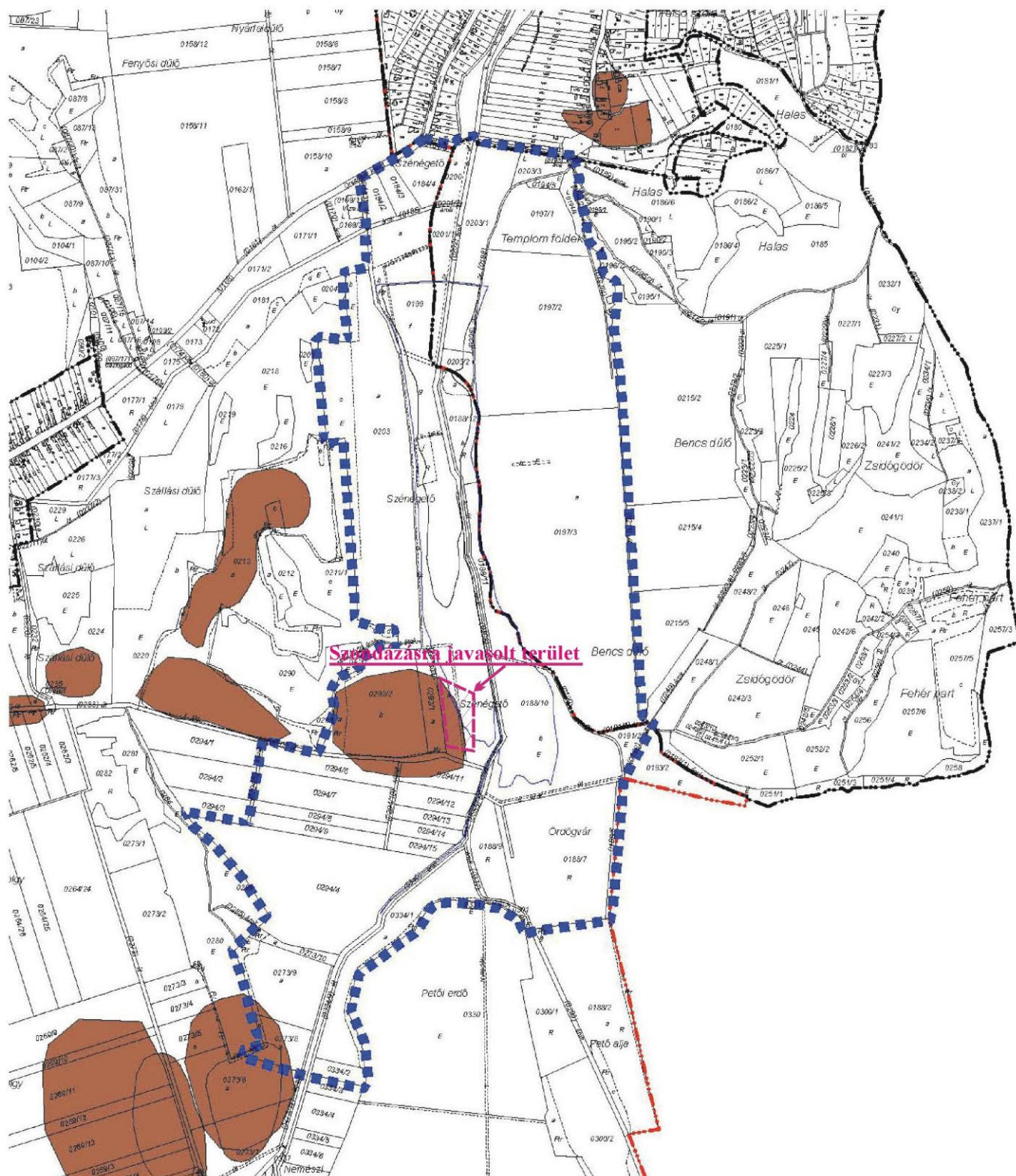
A Berki patak jobb oldali magas partja a hídról nézve

A Berki patak a híd északi oldalán

A Berki patak a híd déli oldalán

A 46751 nyilvántartási számú lelőhelynek a záportározó által érintett, szondázásra javasolt területe

Nyilatkozat

A hatástanulmány készítőjeként kijelentem, hogy a régészeti hatástanulmány az örökségvédelmi jogszabályok és a hatósági eljárások figyelembe vételével készült.

A hatástanulmány 1 (egy) db nyomtatott, aláírt példányát a megrendelőnek, 1 (egy) nyomtatott verzióját az illetékes Járási Örökségvédelmi Hivatalnak és 1 (egy) nyomtatott példányát a Rippl-Rónai MHV Múzeumnak adtam át.

A hatástanulmány készítőjeként kijelentem, hogy régész diplomával a régészeti hatástanulmány elkészítésére jogosultsággal rendelkezem.

Kaposvár, 2018. május 03.

dr. Költő László

Régész diploma száma: 508/1980 (ELTE-BTK)

Szakértői engedély száma: 2.3.1/1265-5/2004

Névjegyzéki sorszám: Sz-1/2005 (NKÖM)